

מאי חנוכה

ימי חג בלוח השנה החשמונאי

**פרופ' נח חכם, החוג להיסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו,
האוניברסיטה העברית בירושלים**

1. כה בכסלו – שמונת ימי החנוכה

מגילת תענית

אלין יומיא דלא לאתענאה בהון ומקצתון דלא למספד בהון...
בעשרים וחמשה בו חנכת יומין תמניא ודלא למספד...
בתלת עשר ביה ניקנור
בארבעה עשר ביה ובחמשת עשר ביה יומי פוריא אנון ולא למספד

סכוליון למגילת תענית

ימים שנעשו בהם נסים לישראל על ידי מרדכי ואסתר עשאו ימים טובים

בחזרה לירושלים ולבית המקדש

ויאמר יהודה לאחיו: הנה הוכו אויבינו, נעלה נא לטהר את המקדש ולחונכו. ויאסף כל המחנה ויעלו אל הר ציון. ויראו את המקדש שומם ואת המזבח מחולל ואת השערים שרופים, ובחצרות סבך צומח כמו ביער או על אחד ההרים, ואת הלשכות חרבות. ויקרעו את בגדיהם ויספדו מספד גדול, וישימו אפר על ראשיהם. ויפלו על פניהם ארצה ויתקעו בחצוצרות התרועה ויצעקו השמימה... ויבחר [יהודה] כוהנים תמימים חפצים בתורה והם טיהרו את המקדש ונשאו את אבני השיקוץ אל מקום טמא. וייועצו על אודות מזבח העולה המחולל מה יעשו לו. ותיפול להם עצה טובה להורסו לבל יהיה להם לחרפה כי טימאוהו הגויים ויתצו אותו. ויניחו את האבנים בהר הבית במקום מתאים, עד אשר יבוא נביא ויורה על אודותן. ויקחו אבנים שלמות כדת, ויבנו מזבח חדש, כמו הראשון. ויבנו את המקדש ואת פנים הבית, ואת החצרות קידשו. ויעשו כלי קודש חדשים ויביאו את המנורה ואת מזבח הקטורת ואת השולחן אל המקדש.

ויקטירו על גבי המזבח ויעלו את הנרות אשר על המנורה ויאירו במקדש. וישימו על השולחן את הלחם ויפרשו את הפרוכת וישלימו את כל המלאכות אשר עשו.

פתיים א ד לו-נא

חילול המקדש שלוש שנים לפני כן

וישלח המלך ספרים ביד מלאכים אל ירושלים ואל ערי יהודה ללכת אחרי חוקים זרים לארץ. ולהשבית עולות וזבח ונסך מן מהקדש ולחלל שבתות וחגים. ולטמא מקדש וקדושי. לבנות במות והיכלות ופסילים ולזבוח חזירים ובהמות טמאות. ולהניח את בניהם ערלים ולשקץ את נפשם בכל טומאה ותועבה, כדי שישכחו את התורה וימירו את כל החוקים. וכל אשר לא יעשה כדבר המלך יומת. ככל הדברים האלה כתב אל כל מלכותו וימנה פקידים על כל העם ויצווה על ערי יהודה לזבוח בכל עיר ועיר... וביום החמישה עשר בכסלו בשנת מאה ארבעים וחמש בנה המלך שיקוץ משומם על המזבח ובערי יהודה סביב בנו במות. ויקטרו בפתחי הבתים וברחובות. ואת ספרי התורה אשר מצאו קרעו ושרפו באש... ובעשרים וחמישה בחודש היו מקריבים על הבמה אשר הייתה על המזבח.

פתיים א טד-נט

חג החנוכה לפי מקבים ב

ומקבי ואלה אשר עמו, כשהאלוהים מנהיגם קדימה, לקחו את המקדש ואת העיר, ונתצו את הבמות אשר הוקמו בשוק על ידי הגויים וכן את מתחמי הקודש. ולאחר שטיהרו את המקדש עשו מזבח אחר, ובהבעירם אבנים הם לקחו מהן אש והעלו קרבנות לאחר תקופה של שנתיים, ועשו גם קטורת ונרות ומערכת כיכרות הלחם. לאחר שעשו את הדברים האלה, בנפלים על בטניהם הם ביקשו מן האדון שלא ייפלו שוב ברעות כאלה, אלא אם יקרה פעם שיחטאו שוב, יחונכו בחסד על ידו ולא יימסרו בידי גויים מגדפים וברברים. וקרה שביום אשר בו חולל המקדש בידי הגויים, ביום ההוא היה גם טיהור ההיכל, ביום עשרים וחמישה בחודש ההוא, הוא כסלו. ובשמחה הם חגגו שמונה ימים באורח של (חג) הסוכות, בזכרם שלפני זמן קצר הם עשו את חג הסוכות כשהם רועים במערות כדרך החיות. לכן, בהחזיקם מטות וענפים רעננים וגם כפות תמרים הם העלו מזמורים למי שהצליח את דרכם לטיהור מקומו. והם קבעו בצו משותף ובהחלטה לכל עם היהודים לחגוג את הימים האלה שנה בשנה.

פתיים ב י א-ח

שבחכמתו העלה שלמה קרבן לרגל חנוכה המקדש והשלמתו...

כך גם שלמה חגג את שמונת הימים

שם ב ט-יב

למה אנטיוכוס חיכה לכ"ה בכסלו?

בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתיים לדריוש היה דבר ה' אל חגי הנביא לאמר: ... ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה' וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא: ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מטרם שום אבן אל אבן

בהיכל ה': ... שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מיום עשרים וארבעה לתשיעי למן היום אשר יסד היכל ה' שימו לבבכם: העוד הזרע במגורה ועד הגפן והתאנה והרמון ועץ הזית לא נשא מן היום הזה אברך: ויהי דבר ה' שנית אל חגי בעשרים וארבעה לחדש לאמר: אמר אל זרבבל פחת יהודה לאמר אני מרעיש את השמים ואת הארץ: והפכתי כסא ממלכות והשמדתי חזק ממלכות הגוים והפכתי מרכבה ורכביה וירדו סוסים ורכביהם איש בחרב אחיו: ביום ההוא נאם ה' צבאות אקחך זרבבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם כי בך בחרתי נאם ה' צבאות

חגי ב י-כג

2. חג החנוכה: נס פך השמן

בבלי שבת כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

מגילת תענית (מהדורת נעם, עמ' 46)

בעשרים וחמשה בו חנכת יומין תמניא ודלא למספד

הנוסח המקובל של הסכוליון (נוסח הכלאיים)

בעשרין וחמשה ביה יום חנוכה תמניא יומין דלא למספד כשנכנסו גוים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה יד בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד שהיה מונח בחותמו של כהן גדול שלא נטמא ולא היה בו להדליק אלא יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים לשנה אחרת קבעום שמנה ימים טובים. ומה ראו לעשות חנוכה שמנה ימים, והלא חנוכה שעשה משה במדבר לא עשה אלא שבעת ימים שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וגו', ואומר ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו וגו' ובשביעי הקריב אפרים, וכן מצינו בחנוכה שעשה שלמה שלא עשאה אלא שבעת ימים שנ' כי חנוכת המזבח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים, ומה ראו לעשות חנוכה זו שמנה ימים? אלא בימי מלכות יון נכנסו בית חשמונאי להיכל ובנו את המזבח וסדוהו בסיד ותקנו בו

כלי שרת והיו מתעסקין בו שמנה ימים.
ומה ראו להדליק את הנרות? אלא בימי מלכות יון שנכנסו בני חשמונאי להיכל שבעה שפודים של ברזל בידם וחפום בעץ והדליקו בהם את הנרות.
ומה ראו לגמור בהן את ההלל? אלא שכל תשועה ותשועה שהקב"ה עושה להם לישראל היו מקדימין לפניו בהלל בשירה ובשבח ובהודאה כעניין שנ' ויענו בהלל ובהודות ליי' כי טוב וגומ'

סכוליון א (כ"י אוקספורד)

בעשרים וחמשה ביה יומי חנוכה דלא למספד בימים הראשונים חנוכה משה זאת חנוכה המזבח, משלמה ואילך חנוכה משה וחנוכתו שנ' כי חנוכה המזבח שבעת ימים, ושמונה משנטל בית הלבנון.
חנוכה בית חשמונאי לדורות. ולמה נוהגת לדורות? שעשאו בצאתם מצרה לרוחה ואמרו בה הלל והדליקו בה נרות בטהרה, שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל הכלים ולא היה שמן במה להדליק וכשגברו מלכות בית חשמונאי מצאו פך אחד בחותמו של כהן גדול ונעשה נס והדליקו ממנה עד שמונה ימים ומצאו מזבח סתור ותקנוהו כל שמנה וכלי שרת, ולכך נוהגת שמונה והיתה חנוכה המזבח

סכוליון ב (כ"י פארמה)

בעשים וחמשה בו חנכת יומין תמניא ודלא למספד מפני שטמאו גוים את בית המקדש וכשתקפה מלכות בית חשמונאי בדקוהו ומצאו בו שמן טהור והדליקו בו את הנרות.
כל אותן ימים שהדליקו בהם את הנרות עשאו יום טוב.
והלא חנכה שעשה משה אינה אלא שבעה שנ' ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו ובשביעי בשבת הקריב אפרים? והלא חנכה שעשה שלמה אינה אלא שבעה שנ' כי חנכת המזבח שבעת ימים והחג שבעת ימים, מה ראו לעשות זו שמונה?
אלא בימי יון נכנסו בני חשמונאי להר הבית ושבעה שפודין של ברזל היו בידיהם וחברום בבעץ והיו מתעסקין בהם כל שמנה
ומה ראו לגמור בהם את ההלל? ללמדך שכל תשועה ותשועה שעשה הקב"ה לישראל הן מקדימין לפניו בהלל ובשבח וכן הוא אומ' בספר עזרא ויענו כל העם בהלל ובהודות ליי' כי טוב כי ל עולם חסדו על ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל ליי על הוסד בית יי ואומר ליי הישועה

בבלי שבת	פארמה
שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה	מפני שטמאו גוים את בית המקדש וכשתקפה מלכות בית חשמונאי בדקוהו ומצאו בו שמן טהור והדליקו בו את הנרות. כל אותן ימים שהדליקו בהם את הנרות עשאו יום טוב.

נוסח הסכוליון של האור זרוע

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות חנוכה סימן שכא
 והא דנעשה נס שהיה דולק שמונ' ימים פי' מורי רבי' יהודה בר' יצחק משום שהיו
 טרודים כל ז' ימים בבנין המזבח ובכלי שרת דאמר' במגילת תענית ולדורות חנוכ'
 בית חשמונאי ולמה היא נוהגת לדורות אלא שעשאוהו בצער ואמרו בו הלל והודאה
 והדליקו בו נרות בטהרה לפי שנכנסו יונים בהיכל וטמאו כל הכלים ולא היה להם
 במה להדליק שמן וכשגבר' יד בית חשמונאי הביאו שבעה שפודי ברזל וחיפום בבעץ
 והתחילו להדליק ולמה היא נוהגת להדליק שמונה אלא שסתרו המזבח ובנאוהו וכל
 שבעת הימים היו מתקנים בכלי שרת

אור זרוע	אוקספורד
<p>לפי שנכנסו יונים בהיכל וטמאו כל הכלים ולא היה להם במה להדליק שמן וכשגבר' יד בית חשמונאי הביאו שבעה שפודי ברזל וחיפום בבעץ והתחילו להדליק</p>	<p>שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל הכלים ולא היה שמן במה להדליק וכשגברו מלכות בית חשמונאי מצאו פך אחד בחותמו של כהן גדול ונעשה נס והדליקו ממנה עד שמונה ימים</p>

נוסח הסכוליון של האור זרוע

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות חנוכה סימן שכא
 והא דנעשה נס שהיה דולק שמונ' ימים פי' מורי רבי' יהודה בר' יצחק משום שהיו
 טרודים כל ז' ימים בבנין המזבח ובכלי שרת דאמר' במגילת תענית ולדורות חנוכ'
 בית חשמונאי ולמה היא נוהגת לדורות אלא שעשאוהו בצער ואמרו בו הלל והודאה
 והדליקו בו נרות בטהרה לפי שנכנסו יונים בהיכל וטמאו כל הכלים ולא היה להם
 במה להדליק שמן וכשגבר' יד בית חשמונאי הביאו שבעה שפודי ברזל וחיפום בבעץ
 והתחילו להדליק ולמה היא נוהגת להדליק שמונה אלא שסתרו המזבח ובנאוהו וכל
 שבעת הימים היו מתקנים בכלי שרת

ובחזרה לבבלי שבת

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון
 ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה
 מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח
 בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו
 שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.
 כי כה אמר ה' אלהי ישראל כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר עד יום תת ה'
 גשם על פני האדמה

עלכיס א יז יד

3. יג באדר יום ניקנור

מגילת תענית

בתלת עשר ביה ניקנור

בשלושה עשר בו [=בחוודש אדר] ניקנור

מהו יום ניקנור? בבלי וירושלמי

בתלת עשר ביה יום ניקנור. מהו יום ניקנור? שלטון משל מלכות יון היה עובר לאלכסנדריוס וראה את ירושלם וחירף וניאץ וגידף ואמר: בשובי בשלום אתוץ את המגדל הזה. ויצא אחד משל חשמוניי והיה הורג בחיילותיו עד שהגיע לקרובין שלו. וכיון שהגיע לקרובין שלו קטע את ידיו וחתך את ראשו ותחבן בעץ וכתב מלמטן הפה שדיבר באשמה והיד שפשטה בגאווה ותליין בקונטס נגד ירושלם. ירושלמי פגילה פרק א, ע"ג; ובפקביל תעניות פרק ב, סו ע"א

בבלי תענית יח ע"ב

מאי ניקנור ומאי טוריינוס? דתניא: ניקנור אחד מאפרכי יוונים היה, ובכל יום ויום היה מניף ידו על יהודה וירושלים, ואומר: אימתי תפול בידי וארמסנה וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, קצצו בהונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי ירושלם ואמרו: פה שהיה מדבר בגאווה וידיים שהיו מניפות על ירושלם - תעשה בהם נקמה.

הסכוליון למגילת תענית

ניקנור פולימרכוס של מלכי יון היה, והיה מניף ידו כנגד ירוש' וכנגד בית המקדש ומחרף ומגדף: מתי תפול בידי ואהרסנה. וכשתקפה יד בית חשמונאי ירדו לתוך חילותיו וחתכו את ראשו וקצצו את איבריו ותלאום כנגד בית המקדש. אמרו: פה שדבר בגאווה ויד שהניפה כנגד בית המקדש, נקמות יעשה בהן. יום שעשו כן עשאוהו יום טוב. כ"י פארמה

מקבים א פרק ז

ובשנת אחת וחמישים ומאה יצא דמטריוס בן סלווקוס מרומא... וימלך, וישב דמטריוס על כס מלכותו. ויבואו אליו כל האנשים הרשעים והחטאים מישראל ואלקימוס מנהיגם ברצותו לכהן. ויאשימו את עמם לפני המלך לאמור: הרג יהודה ואחיו את כל ידידיך, ואותנו גירש מארצנו. ועתה שלח נא איש אשר נאמן עליך ונסע וראה את כל הנזק אשר עשה לנו ולאדמת המלך והעניש אותם ואת כל העוזרים להם... ויתן את הארץ לאלקימוס, ויניח עמו צבא לעזור לו... וירא יהודה את כל הרעה אשר עשה אלקימוס ואשר עמו בבני ישראל, יותר מאשר הגויים, ויצא אל כל גבולות יהודה סביב ויעשה נקמה בכל האנשים העריקים... וכאשר ראה אלקימוס כי מתחזק יהודה... וישוב אל המלך... וישלח המלך את ניקנור

אחד משריו הנכבדים, שונא ואויב לישראל... ויבוא ניקנור ירושלימה בחיל גדול וישלח אל יהודה ואחיו במרמה דברי שלום לאמור... ויבוא לקראת יהודה, וישאלו איש לרעהו שלום, והאויבים היו נכונים לחטוף את יהודה. וייוודע הדבר ליהודה כי במרמה בא אליו... ולא רצה לראות פניו עוד...

ואחר הדברים האלה עלה ניקנור אל הר ציון ויצאו מן הכוהנים מבית המקדש ומזקני העם לקבל את פניו בשלום, ולהראות לו את העולה המועלית בעד המלך. וילעג להם, וישחק להם, ויטמא אותם, וידבר בגאווה. וישבע בהמה לאמור: אם לא תסגירו את יהודה ואת מחנהו בידי עתה, והיה כאשר אשוב בשלום אשרוף את הבית הזה, ויצא בהמה גדולה.

ויבואו הכוהנים ויטייצבו לפני המזבח והדביר ויבכו ויאמרו: אתה בחרת בבית הזה להיקרא שמך עליו להיות בית תפילה ותחינה לעמך. עשה נקמות באיש הזה ובמחנהו... ויאסרו המחנות מלחמה בשלושה עשר לחודש אדר, וינגף מחנה ניקנור, ויפול הוא ראשון במלחמה. וכאשר ראו מחנהו כי נפל ניקנור, השליכו את כלי מלחמתם ונמלטו. וירדפום דרך יום אחד, מחדשה עד בואכה גזר, ויריעו אחריהם בחצוצרות התרועה... ויפלו כולם בחרב ולא נשאר מהם אחד. ויקחו את השלל... ואת ראש ניקנור הסירו ואת ימינו, אשר הרים בגאווה ונשאו והרימו מנגד לירושלים. וישמח העם מאוד, ויעשו את היום ההוא יום שמחה גדולה. ויקבעו לעשות מדי שנה בשנה את היום הזה בשלושה עשר באדר.

מקבים ב יד-טו

[ניקנור] הלך למקדש הגדול ביותר והקדוש בזמן שהיו הכוהנים עסוקים בהבאת הקרבנות הרגילים ופרד עליהם למסור את האיש [=יהודה]. אך כשהם אמרו בשבועה שאינם יודעים היכן בכלל נמצא המבוקש, הוא פרש את יד ימינו אל עבר המקדש ונשבע כדלקמן: אם לא תמסרו לי את יהודה כבול, את המתחם הזה של האלוהים אהפוך למשטח קרקע ואתוץ את המזבח ואקים כאן מקדש מפואר לדיוניסוס. לאחר שאמר כדברים האלה הוא עזב, ואילו הכוהנים, בפרשם את ידיהם אל עבר השמים קראו... שְׁמֵר... לנצח את הבית הזה אשר אך זה מקרוב טוהר. אנשי ניקנור התקדמו בחצוצרות ובשירי קרב, אך אנשי יהודה התנגשו באויבים בקריאה לאלוהים ובתפילות... הם זיהו את ניקנור אשר נפל בקרב יחד עם שריונו... ציווה לכרות את ראשו של ניקנור, ואת ידו יחד עם הכתף, ולהעלותם לירושלים. בהגיעו לשם תחילה זימן יחד את בני עמו והעמיד את הכוהנים לפני המזבח ואז שיגר לקרוא לאנשים אשר מן החקרא. לאחר שהצביע בפניהם על ראשו של ניקנור הנאלח ועל ידו של המחרף אשר השתחף בהושיטו אותה נגד הבית הקדוש, בגוזרו את לשון ניקנור הנבל מראשו הוא אמר לתתה בחתיכות לציפורים, ואילו את זרועות האיוולת לתלות מול ההיכל... ואת ראשו של ניקנור הוא קשר לחקרא, כראיה ברורה וגלויה לכול של עזרת האדון.

וכולם הצביעו וקיבלו החלטה משותפת לא להשאיר בשום פנים את היום הזה בלתי מצוין, אלא לציין את השלושה עשר לחודש השנים עשר, המכונה אדר בשפה הארמית, יום אחד לפני יום מרדכי.

4. כג באייר – כיבוש החקרא יום ירושלים?

מגילת תענית

בעשרין ותלתא ביה נפקו בני חקרא מן ירושלים

סכוליון

מפני שהיו מצירין להם לבני ירושלים ולא יכלו לצאת ולבוא מפניהם ביום אלא בלילה. יום שיצאו משם עשאוהו יום טוב

קיצור תולדות החקרא

ייסוד החקרא (167 לפה"ס) [מקבים א א כט-מ]

אחר שנתיים ימים שלח המלך את שר המסים לערי יהודה, ויבוא לירושלים בהמון רב. ודיבר אליהם דברי שלום במרמה ויאמינו לו, ויפול על העיר פתאום ויך אותה מכה גדולה ויהרוג עם רב מישראל. ויקח את שלל העיר וישרוף אותה באש, ויהרוס את בתיה ואת חומותיה סביב.... ויבנו את עיר דוד ויקיפוה בחומה גדולה וחזקה במגדלים חזקים ותהי להם לחקרא. וישימו שם עם רשע, אנשים חוטאים ויתחזקו בה. ויצברו נשק ומזון, וגם אספו את שלל ירושלים, ויניחוהו שם ויהיו לפח גדול.

ולשטן רע לישראל תמיד
ויטמאו את המקדש
ותהי מושב זרים
ובניה עזבוה
חגיה נהפכו לאבל
כבודה לבוז

ויהי לאורב למקדש
וישפכו דם נקי סביבות למקדש
וינוסו תושבי ירושלים בעבורם
ותהי זרה לטפה
מקדשה נשם כשממה
שבתותיה לחרפה

קרב אמאוסבשעת התפילה במצפה

וירושלים נשמה כמדבר
 והמקדש נרמס, ובני נכר בחקרא
 אין בה ויוצא מלידיה
 משכן לגויים
 וישבת חליל וכינור

פק"א ג פה

במלחמה

ויקח גורגיאס 5000 איש ואלף פרשים נבחרים ויסע המענה לילה, ליפול על מחנה
 היהודים ולהכותם פתאום, ובני החקרא היו לו מורי דרך

פק"א ד א-ב

בבטיהור המקדש

ויצו יהודה להילחם באנשים אשר בחקרא עד אשר יטהר את המקדש

פק"א ד טא

מצור של יהודה על החקרא (162 לפה"ס)

והאנשים מן החקרא סגרו על ישראל סביב המקדש וביקשו רעות תמיד, והיו משענת
 לגויים. ויחשוב יהודה להשמידם ויקהל את כל העם לצור עליהם. ויאספו יחדיו
 ויצורו עליה בשנת החמישים ומאה ויעשה כרים ומכונות.
 ויצאו מביניהם מן המצור ויתלוו אליהם אחדים מפושעי ישראל. ויסעו אל המלך
 ויאמרו עד מתי לא תעשה משפט ותיקום נקמת אחינו? אנחנו רצינו לעבוד לאביך
 וללכת על פי דבריו ולמלא אחר מצוותיו. ויצורו על החקרא בני עמנו בגלל זה
 ויתנכרו לנו, ואת אשר מצאו מאיתנו המיתו ויבוזו את נחלותינו... והנה הם חונים
 היום על החקרא בירושלים לכובשה, ואת המקדש ואת בית צור ביצרו...
 וירגז המלך... ויאסוף את כל רעיו... ויסעו דרך אדום ויחנו על בית צור, וילחמו ימים
 רבים... ויעל יהודה מעל החקרא ויחנה בבית זכריה מנגד למחנה המלך

פק"א ו יח-לב

בקחידס מבצר את החקרא

ויבצר את העיר בית צור ואת גזר ואת החקרא, ויתן בהן צבאות ואוצרות מזון. ויקח את בני שרי הארץ בני תערובות, וינח אותם בחקרא בירושלים במשמר. ובשנה השלוש וחמישים ומאה בחודש השני ציווה אלקימוס להרוס את קיר החצר הפנימית של המקדש...
פ"ק"א ט נב-נד

יונתן מתחיל לעלות לגדולה

ובשנת ששים ומאה... וישמע דמטריוס המלך... וישלח דמטריוס אל יונתן איגרת... ויתן לו רישיון לאסוף צבא... ואת בני הערובה אשר בחקרא אמר להשיב לו. ויבוא יונתן לירושלים, ויקרא את האיגרת באוזני כל העם והאנשים מן החקרא, ויפחדו פחד גדול... ויתנו האנשים מן החקרא ליונתן את בני הערובה, וישיב אותם להוריהם. וישב יונתן בירושלים ויחל לבנות ולחדש את העיר.
וישמע אלכסנדרוס... ויכתוב איגרת [ליונתן]
וישמע דמטריוס... וישלח אליהם כדברים האלה: המלך דמטריוס לעם היהודים שלום... אני מניח גם את השלטון על החקרא אשר בירושלים ונותן אותו לכוהן הגדול, למען יציב בה אנשים, ככל אשר יבחר, לשומרה.

פ"ק"א י א-לב

וכשמוע יונתן והעם את הדברים האלה לא האמינו (לדמטריוס)...

יונתן מנסה להשתלט על החקרא וצר עליה

וישלח יונתן אל דמטריוס המלך כדי שיוציא את אנשי החקרא מירושלים, ואת האנשים שבמבצרים כי היו נלחמים בישראל. וישלח דמטריוס אל יונתן לאמור: לא רק את הדברים האלה אעשה לך ולעמך כי גם כבד אכבד אותך...
ויכבדו היהודים לפני המלך ולפני כל אשר במלכותו

פ"ק"א יא טא-נא

וישב דמטריוס המלך על כיסא מלכותו ותשקוט הארץ לפניו. ויכזב בכל אשר אמר ויתנכר ליונתן ולא גמלו כחסדיו אשר גמל לו, וילחצהו מאוד.

שם נב-נג

המשך הלחץ של יונתן על החקרא

וינתן שב ויקהל את זקני העם ויועץ עמם לבנות מבצרים ביהודה, ולהגביה את חומות ירושלים, ולהגביה קיר גבוה בין החקרא לבין העיר להפרידה מן העיר, כדי שתהיה לבדה, למען לא יקנו ולא ימכרו. ויתאספו לבנות את העיר, ותימוט חומת הנחל אשר ממזרח.

פ"ק"א יב לה-לז

ההשתלטות - כג באייר 141 לפה"ס

ואנשי החקרא בירושלים נעצרו מלצאת ולבוא אל הארץ ומלקנות ולמכור, ורעבו מאוד, ויאבדו מהם רבים ברעב. ויצעקו אל שמעון לקחת ימין ויתן להם. ויגרש אותם משם ויטהר את החקרא מן השיקוצים. ויבואו אליה בשלושה ועשרים לחודש השני, בשנה האחת ושבעים ומאה, בתודה ובכפות תמרים, בכינורות ובמצלתיים, ובנבלים ובנגינות ובשירים, כי נשמד אויב גדול מישראל. ויצווה לחוג מדי שנה את היום בזה בשמחה, ויבצר את הר המקדש אשר אצל החקרא וישב שם הוא ואשר עמו.

עמבים א יג עז-נב

לא ארץ נוכריה

ובימיו (של שמעון) צלח בידיו לבער את הגויים מארצם של היהודים ואת אשר בעיר דוד, אשר בירושלים, אשר עשו להם חקרא, אשר יצאו ממנה ויטמאו סביב למקדש ויפגעו פגיעה גדולה בטהרה. ויושב בה אנשים יהודים ויבצר אותה למען בטחון הארץ והעיר

עק"א יד לו-לז

וישלח (אנטיוכוס השביעי) לשמעון את אתנוביוס, אחד מרעיו... לאמור: אתם מחזיקים ביפו ובגזר ובחקרא אשר בירושלים, ערי ממלכת... ועתה השיבו את הערים אשר תפסתם... ויען שמעון ויאמר לו: לא ארץ נוכריה לקחנו ולא רכוש זרים כבשו כי אם את נחלת אבותינו, אשר על ידי שונאינו, בלא משפט, באיזה זמן נכבשה. ואנחנו משהזדמן לנו, השבנו את נחלת אבותינו עק"א טו כח-לד30

5. יש לי יום חג**כז באייר****מגילת תענית**

בעשרים ושבעה ביה איתנטילת כלילא מירושלים ומיהודה דלא למספד

סכוליון

שבימי מלכות יון היו עושין עטרות בפתחי חנויות וחצרות ושרים בשיר לע"ז וכותבין על קרניו של שור ועל מצחי חמורים: אין לבעליו חלק בעליון, כשם שהיו הפלישתים עושים, שנאמר: וחרש לא ימצא וגו' והיתה הפצירה פים למחרשות ולאתים. וכשגברה בית חשמונאי ובטלום.

ביטול מס הכתר - הכרה בעצמאות?

וישלח לו דמטריוס המלך כדברים האלה וישיב לו ויכתוב לו איגרת כזו: המלך דמטריוס לשמעון כוהן גדול, רע מלכים, לזקנים ולעם היהודים שלום. ..נכונים אנו לעשות עמכם שלום רב, ולכתוב לפקידים להניח לכם הנחות. ואשר קיימנו לכם קיים, והמבצרים אשר בניתם לכם יהיו. ואנו סולחים על המשגים והחטאים עד היום הזה ואת מס הכתר אשר שילמתם, ואם דבר אחר גבו מירושלים לא יגבו עוד...

בשנה השבעים ומאה הוסר עול הגויים מעל ישראל, ויחל העם לכתוב במסמכים ובהסכמים: בשנה הראשונה לשמעון כוהן גדול ושר צבא ומושל היהודים.

(תק"א יג לה-פב)

כא בכסלו - יום הר גריזים**מגילת תענית**

בעשרים ואחד בו יום הר גריזים

סכוליון (ובמקביל בבלי יומא סט ע"א)

והתניא: בעשרים וחמשה [בטבת] יום הר גריזים [הוא], דלא למספד. יום ששאלו הכותים את בית המקדש אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון ונתנו להם. באו ישראל והודיעו את שמעון הצדיק. לבש בגדי כהונה, ויצא לפניו, הוא וכל גדולי ירושלים, וכשהם מהלכים ראו אבוקות של אור אמר המלך: מה זה? אמרו לו המסורות: הם הם יהודאין שמרד בך. הגיע לאנטיפטרס, זרחה חמה. ראה לשמעון הצדיק שהוא ללובש בגדי כהונה, נפל ממרכבתו והשתחוה לארץ לפניו. אמרו לו: לזה אתה משתחוה, והלא בן אדם הוא? אמר להם: בדמות של זה אני רואה כשארד למלחמה ונוצח. אמר לו: מה אתה מבקש? אמר לו: בית שאנו מתפללין בו על מלכותך הטעוך גויים ונתתו להם. אמר להם: מי הטעוני? אמרו לו: הן הן כותיים. אמר לו: הרי נתונים לך. נקב את עקביהם ותלאום אחרי סוסים, וגררום על

הקוצים ועל הברקנים עד הר גריזים. כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו, וזרעוהו כדרך שחשבו לעשות לבית המקדש. יום שעשו כן עשאוהו יום טוב.

הריסת המקדש בהר גריזים - ימי יוחנן הורקנוס

כששמע הורקנוס על מותו של אנטיוכוס יצא מיד למלחמה על הערים שבסוריה... וכך כבש... ונוסף על כך את שכם ואת גריזים ואת שבט הכותים השוכן סביב המקדש, הדומה בתבניתו לבית המקדש שבירושלים. ואשר הרשה אלכסנדר לשר הצבא סנבלט לבנותו בגלל חתנו מנשה, אחיו של ידוע הכוהן הגדול, ... וכך קרה ומקדש זה נחרב לאחר מאתים שנה.

קדמוניות היהודים יג 254-256

וזה לא חג!

וכאשר שמע העם את הדברים האלה אמרו: מה תודה ניתן לשמעון ולבניו? כי התחזק הוא ואחיו ובית אביו וילחם באויבי ישראל וירחיקם מהם, וקיימו לו חירות. ויכתבו על לוחות נחושת וישימו בעמודים בהר ציון:

בשמונה עשר באלול בשנת השתיים ושבעים ומאה היא השנה השלישית לשמעון כוהן גדול, באספה גדולה של כוהנים ועם וראשי עם וזקני ארץ נודע לנו. יען כי ... ויחליטו היהודים והכוהנים שיהיה שמעון מושלם וכוהן גדול לעולם עד עמוד נביא נאמן

פ"ק"א יד כה-טא